Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
stv@eduskunta.fi

Viite: Sosiaali- ja terveysvaliokunta torstai 25.4.2024 / HE 38/2024 vp / Asiantuntijapyyntö

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi tupakkalain muuttamiseksi

Lausunto

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on antanut lausunnon 21.11.2023 hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta. Lakiesitystä on muokattu lausuntokierroksen jälkeen. Esitetty lainmuutos siitä, että nikotiinituotteet saadaan tupakkalain piiriin, on edelleen selkeästi kannatettava.

Aluehallintoviraston tehtävä on ohjata kuntien tupakkalain valvontaviranomaisia, jonka vuoksi lausunnossa arvioidaan erityisesti nikotiinituotteiden ominaisuuksiin ja valvontaan sekä tupakan vastikkeisiin liittyviä muutosehdotuksia.

Esitetty

Lakiesityksellä tavoitellaan savuttomien nikotiinituotteiden saamista karkeasti samankaltaisen sääntelyn, rajoitteiden ja valvonnan piiriin kuin mitä tupakkatuotteet ovat (mm. myyntipakkausten terveysvaroitukset ja yhdenmukaistaminen, etämyynnin kielto ja kielto alle 18-vuotiaille). Lisäksi esityksessä on rajoitus kaikkien tupakan vastikkeiden hallussapidon ja maahantuonnin kieltämisestä alle 18-vuotiailta, jolla pyritään estämään lasten ja nuorten nikotiinittomien sähkösavukkeiden (nk. vape) käyttöä.

Huomioita hallituksen esityksestä

Esitetyt muutokset tukevat monilta osin tupakkalaissa säädettyä tavoitetta tupakka- ja muiden nikotiinituotteiden käytön loppumisesta, vaikka muotoilu sisältää myös selkeitä ongelmia. Esimerkiksi nikotiinittomien sähkösavukkeiden kieltäminen

alaikäisiltä on kannatettava muutos. Se antaa velvoitteen ja lakiin perustuvan työkalun mm. oppilaitoksien henkilökunnalle antaa selvempiä sääntöjä oppilaille, mutta samalla myös mahdollisuuden reagoida käyttötilanteisiin.

Jo ensimmäisessä lausunnossa muutosehdotuksesta todettiin, että makujen salliminen nikotiinituotteisiin vesittää selvästi ajatusta siitä, että näiden haitallisten tuotteiden käyttöä pitäisi vähentää. Erityinen maku, kuten esimerkiksi mentoli, on käyttäjän kannalta tuotteen miellyttävyyttä lisäävä asia ja sen salliminen on tupakkalain tarkoitusta heikentävä. Lausuntokierroksen jälkeen lakiehdotukseen on lisätty tietyt sallitut maut eli mentoli, minttu, tee, inkivääri, rosmariini ja puu. Erityisesti mentoli ja minttu ovat makuja, joita nuoremmat ikäluokat voivat pitää houkuttelevina. Osa makuaineista voi myös lisätä nikotiinin imeytymistä.

Makujen salliminen on ristiriidassa tupakkalain 1 §:n mukaisen tarkoituksen kanssa, eli lain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Nikotiini aiheuttaa tutkitusti voimakkaan riippuvuuden ja tupakka- ja nikotiiniriippuvuus on krooninen sairaus. Lasten ja nuorten kehittyvät aivot ovat herkkiä nikotiinin vaikutuksille, ja riippuvuus voi syntyä hyvin nopeasti. Savuttomien nikotiinituotteiden markkinointi on yleistä sosiaalisessa mediassa, joten lainmuutoksessa on luotava voimakas vastavoima tuotteiden saatavuudelle ja haluttavuudelle.

Lakiehdotuksen perustelujen kohdassa ”Vaihtoehtoiset toteuttamistavat” todetaan, että joidenkin makujen salliminen tähtää nuuskan pitämiseen vähemmän houkuttelevana vaihtoehtona. Tätä väitettä tukevaa tutkimusnäyttöä ei ole ja pikemminkin eri maiden käyttötilastojen mukaan nikotiinituotteiden käyttö vain lisää erilaisten tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä. Makuaineet on tarpeen kieltää kokonaan nikotiinituotteista samoilla perusteilla kuin ne on jo kielletty tupakkatuotteista. Tupakkalain tavoite tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön loppumisesta vuoteen 2030 mennessä on muutoin vaarantunut.

Esitetty tapa sallia tuotteisiin osittain makuja, on myös valvonnan käytännön toteuttamisen kannalta hyvin haastavaa, lisää tulkinnan tarvetta ja sitä kautta aiheuttaa turhaa hallinnollista taakkaa. Lisäksi

ehdotettu muotoilu voi käytännössä edesauttaa nikotiinituotteiden valmistajia kiertämään makurajoituksia kehittämällä jatkuvasti uusia tuotteita makua hieman vaihtaen.

Savuttomien nikotiinituotteiden nikotiinin enimmäispitoisuutta on laskettu alkuperäisestä ehdotuksesta 20 mg/g tuotetta pitoisuuteen 16,6 mg/g. Tämä on kannatettava muutos, mutta enimmäispitoisuuden olisi syytä olla edelleen matalampi, jotta lapsia ja nuoria voitaisiin suojella tehokkaasti nikotiinimyrkytyksiltä. Ruotsissa hallitus on suositellut rajaksi maaliskuussa 2024 12 mg/g. Tämä pitoisuus eroaa merkittävästi esitetystä pitoisuudesta.

Aiemmasta esityksestä poiketen savuttomien nikotiinituotteiden matkustajatuonnin rajaksi ehdotetaan 1000 g. Perusteluissa ei tuoda esille, miksi aiempi esitys 500 g matkustajatuonnin rajaksi on muuttunut. Tuotteiden käytön ja saatavuuden kannalta raja tulee olla mahdollisimman matala. Sama ongelma määrässä koskee myös nuuskaa.

Ympäristöterveydenhuoltoyksikön päällikkö — Tanja Häkkinen

Ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja — Tomi Kekki

Tämä asiakirja ESAVI/14949/2024 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ESAVI/14949/2024 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Kekki Tomi 24.04.2024 10:41
Ratkaisija Häkkinen Tanja 24.04.2024 10:41